

DISSERTATIO PRÆLIMINARIS.

DE FONTIBUS , SEU LOCIS MORALIS CHRISTIANÆ.

Theologia , si græcam vocem in latinas vertimus , ratio est , sermoque de Deo. Dividitur in Theologiam speculativam , & practicam. Etenim cum versetur circa Dogmata fidei , & morum , duo genera quæstionum complectitur , alterum *cognitionis* , quarum nempe finis , saltem *immediatus* , est cognitio , seu scientia : alterum *actionis* , quarum finis etiam *immediatus* est opus , seu morum informatio. Hæc disciplina cum moribus ad veram , solidamque felicitatem componendis tota quanta sit deputata , *Moralis* nuncupari consuevit. *Mores* hoc

in loco intelligimus *actiones humanas, quæ consultæ & deliberate fiunt.* *

Ex his pronum erit conjicere istius disciplinæ finem, objectum, atque officium. *Finis* ejus, ut vocatur, extrinsecus est hominem dirigere ad consequendam felicitatem numeris omnibus absolutam, quæ summi boni possessionem complectitur. *Objectum* illius sunt actiones humanæ, nec non honestas, & rectitudo, in has operationes inducenda. Hæc honestas vocatur quoque finis illius intrinsecus. *Offi-*

cium-

* Circa easdem actiones humanas rite ordinandas versantur Jurisprudentia naturalis, Ethica, & Theologia moralis, diverso tamen modo. Jurisprudentia illas considerat ut *justas*: Ethica ut *honestas*: Theologia moralis tanquam bonas, vel malas *moraliter*, easque dirigit ut *pias*. Jurisprudentia naturalis versatur circa hominis officia erga Deum &c. ut *formaliter justas, atque exerceri debita*. Ethica omnem *honesti*, atque *inhonesti* ideam ex naturalis rationis dictamine deducit: pro fine felicitatem respicit naturalem, conclusam præsentis vitæ ambitu, & suis placitis format *hominem*. Theologia moralis *Christianum* instituit suis præceptionibus, istasque haurit ex doctrina divinitus revelata. At cum persuasione nostra certissima unus idemque Deus, & Pater luminum sit, qui nobis & rationem in-

didit, & Religionem manifestavit, sequitur, quod earum scientiarum nulla alteram penitus excludere, aut elidere, sed potius suo modo mutuum sibi operam præstare debeant. Iniquæ proin sunt nonnullorum præsertim Protestantium querimoniarum adversus Doctores ecclesiasticos, & scholarum nostrarum Theologos, quod scilicet hi in *Moralibus* pertractandis temere permiscuerint naturalem Jurisprudentiam, Ethicamque cum revelatis disciplinis, & confusionem induxerint officiorum, quæ *hominis* sunt, & quæ *Christiani*. His querimoniis non terreantur orthodoxi Tractatores seu Ethices, seu Theologiæ moralis, sed intrepide teneant præmonstratam a Tertulliano, Ambrosio, Augustino, aliis que Ecclesiæ luminaribus, tum docendi, tum scribendi rationem, quæ vere decet Christianos sapientes.

civium demum , seu munus est certis quibusdam præ-
ceptionibus humanas actiones regere , & ad virtutem
accommodare , quo scilicet evadere possint legiti-
mum medium assequendi summum bonum.

Præceptiones istas , quibus actiones humanæ ad
assequendum prædictum finem diriguntur , submini-
strant auctoritas , & ratio : omne enim argumentum
vel a ratione , vel ab auctoritate ducitur. His duo-
bus modis cujusque rei , quæ in controversiam venit ,
assensionem facimus. Cum vero in reliquis discipli-
nis omnibus primum locum ratio teneat , postremum
auctoritas , Theologia est sola , in qua non tam ra-
tionis in disputando , quam auctoritatis momenta quæ-
renda sunt. Etenim locum ab auctoritate adeo sibi
propriam vendicat , ut rationes vel tanquam hospites
, & peregrinas excipiat , vel in suam etiam ob-
sequium asciscat quasi longe repetitas. Nequeunt
quippe alia fundamenta poni præter ea , quæ sunt
posita , Apostolorum , & Prophetarum ipso summo
angulari lapide Christo Jesu. Unde recte docet
D. Thomas 1. p. 2. q. 1. a. 8. ad 2. quod argumentari
ex auctoritate sit maxime proprium hujus doctrinæ ,
cum illius principia per revelationem habeantur. Et
sic oportet , quod credatur auctoritati eorum , qui-
bus revelatio facta est. Nec hoc derogat dignitati
ipsum , nam licet locus ab auctoritate , qui fundatur
super ratione , sit infirmissimus , locus tamen ab au-
toritate , qui fundatur super revelatione divina , est
efficacissimus. Revelationem divinam , cui præcipue

Innititur Moralis Christiana, habemus in Scripturis sacris, & Traditionibus, ita, ut Scriptura sacra sit primus illius locus, seu fons. Omnis enim Scriptura juxta Apostolum 2. ad *Timoth.* utilis est ad docendum -- & erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.

Sunt etenim officia Moralis Christianæ juris, vel naturalis, vel supernaturalis. Hæc nativam rationis vim omnino transcendunt: in illis autem humana ratio sine divina revelatione sæpe cœcutit, ut homo nec facile, nec semper absque tali lumine advertere possit, an, dum in moralibus practice agit, dirigatur a solo recto rationis dictamine absque eo, quod admisceatur aliqua amoris proprii, vel alterius passionis deceptio. Ut ergo id discernatur, requiritur Scriptura divinitus inspirata, quæ necessarias præceptiones præscribit.

Secundus Moralis Christianæ locus est Verbum Dei non scriptum, seu Traditio divina non per privatos auctores proposita, sed non interrupta Pastorum successione ad nos transmissa. Triplicis generis dantur Traditiones, *divinæ* scilicet, quæ a Christo derivantur: *apostolicæ*, quæ ab Apostolis ortum ducunt: nonnulla enim Apostoli, ut Ecclesiæ Pastores, instituerunt: *ecclesiasticæ*, quæ auctores habent Apostolorum successores. Vera nota, seu argumentum Traditionis divinæ, seu divino-apostolicæ est, quod *eius initium non inveniatur in Conciliorum Canonibus, neque*

neque in Patrum Statutis, semper tamen. & ubique, atque ab omnibus servatum sit. Divina Traditio est vera regula in rebus fidei, & morum, atque ut talis necessario agnoscenda. Sic *I. ad Thessal. 2. State, & tenete Traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram.* Et hoc observatum etiam fuit in lege Moyfis, ut *Jerem. 6. v. 6. Interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona.* Imo & ab initio de hoc Moyfes populum admonuit: *Deuter. 32. v. 7. Interroga Patrem tuum, & annuntiabit tibi.**

Tertius locus Theologicus est iudicium, consensus, & auctoritas Ecclesiæ, quæ est cœtus fidelium hominum, unius, atque ejusdem Christianæ fidei professione, atque eorundem Sacramentorum communionem conjunctus sub regimine legitimorum Pastorum, ac præcipue Rom. Pontificis, visibilis totius Ecclesiæ capitis. Ecclesiæ auctoritas in definiendis morum controversiis est infallibilis, ut nec fallere, nec falli possit. Hinc Ecclesia ab Apostolo *I. Timoth. 3.* dicitur columna, & firmamentum veritatis. Hanc infallibilitatem pollicitus est suæ Ecclesiæ

)(4

Chri-

* Ex tribus Traditionum speciebus quædam pertinent ad catholicam fidem, veluti quatuor esse Evangelia canonica, eaque sola: quædam ad mores, veluti confessio sacramentalis Eucharistiæ sumptioni præmittenda juxta illud *I. Cor. 2.* Probet autem se ip-

sum homo, & sic de pane illo edat. &c. Hanc probationem per confessionem esse faciendam *consuetudo ecclesiastica* declarat: demum quædam ad disciplinam, veluti certi quidam ritus, ac ceremoniæ externæ in Sacramentorum usu.

8

Christus Dominus. *Matth. 16. v. 18. & ult. v. 20.* ubi ait, se nunquam ei defuturum. Et *Joann. 14.* ubi alloquens Apostolos testatus est, ad ipsos se missurum alium Paraclitum, spiritum veritatis, perpetuo in Ecclesia mansurum, qui eos, ipsorumque successores doceret omnem veritatem, quam ipse eis revelaverat.

Quartum Moralis Christianæ fontem constituit auctoritas Conciliorum, præsertim generalium. Concilia aliud non sunt, nisi Ecclesiæ Præfulum conventus, ut de rebus ad Ecclesiam spectantibus agant. Alia sunt generalia, seu œcumenica, ad quæ congregantur totius Ecclesiæ Episcopi. Alia nationalia, ad quæ conveniunt unius regni, aut nationis Præfules. Alia provincialia, in quibus sub Metropolitano reperiuntur unius Provinciæ Episcopi. Alia Diocesana, in quibus sunt sub Episcopo totius Diocesis Presbyteri. In quæstionibus morum definiendis præcipue consulenda sunt concilia generalia. Hæc cum sint universalis Ecclesiæ consensu recepta, divinam nobis revelationem exhibent, atque universalem Ecclesiam repræsentant, neque errare valent, cum a Spiritu sancto dirigantur. Unde Apostoli in Concilio Jerosolymitano congregati ajunt *Act. 15. v. 18. Visum est Spiritui sancto, & nobis.* Hinc quoque semper Conciliis generalibus ea habita est reverentia, quæ ipsi divino Verbo exhibetur, ut patet exemplis ipsius nascentis Ecclesiæ, ad hæc usque tempora. Concilia

alia quoque particularia si universim recipiantur, eandem habent vim ac generalia. Etsi vero eis totius Ecclesiae consensus desit, gravis tamen momenti est earundem iudicium, atque auctoritas. Proponunt enim iudicium Episcoporum, qui propositam quaestionem examinauerunt, non obiter, sed attente, quilibet antiquam suae Ecclesiae exhibendo Traditionem. Igitur eiusmodi iudicium in morali valde aestimandum est. Praxis quoque Ecclesiae graviter sententiam confirmat. Nam illa fuit semper Ecclesiae consuetudo, ut saepe celebrarentur Concilia particularia, quae vel essent dispositiones ad generalia, aut praeteriti Concilii generalis executiones, sicut plurima in historia ecclesiastica exhibentur exempla.

Quintus Ethicae Christianae fons, seu locus est summi Pontificis de aliqua morali controversia solemne iudicium. Et hoc comprobatur ex divina Scriptura. *Joann. 21. v. 15. Pasce oves meas.* Et sic alibi. Ex Scriptura igitur Romanus Pontifex, ut legitimus Petri successor in dubiis circa fidem, & mores nos instruere debet. Hoc patet etiam ex perpetua praxi Ecclesiae, quae quovis saeculo assueta fuit in dubiis fidei, & morum iudicium summi Pontificis exquirere, & reverenter excipere, ut passim habetur in ecclesiastica historia.

Sextus fons, seu locus Christianae moralis est iudicium Episcoporum, praesertim quando plures in idem consentiunt. Hoc ex SS. Scriptura comproba-

tur. Etenim in veteri lege quando dubium aliquod circa res ad Religionem spectantes Judæis oriebatur, ad Sacerdotes mittebantur. *Deuter. 17. v. 9.* Juxta novam legem Episcopi sunt jure divino Rectores Ecclesiarum, Patres, & populorum Doctores, quos Spiritus sanctus *Act. 20. v. 18.* posuit regere Ecclesiam Dei. Igitur in moralibus etiam Episcoporum judicium est consulendum atque exquirendum.

Septimus moralis Christianæ fons est Patrum auctoritas, quæ major, vel minor est, quatenus plures, vel pauciores in idem consentiunt, aliis non contradicentibus. Patres sunt ii, quos Deus juxta *Apost. I. Cor. 12. v. 28.* posuit in Ecclesia tanquam Doctores: quocirca eorum doctrina in moralibus reverenter amplectenda est. Patres insuper habentur ii, qui tum ob eminentem scientiam, tum ob insignem sanctitatem, tum ob venerandam antiquitatem censentur Traditionum sacrarum custodes. Igitur sicuti quando omnes sunt concordēs, irrefragabilem faciunt auctoritatem, ita dum plures in idem Dogma conveniunt, auctoritatem habent non spernendam, sed summopere venerandam. Hinc in moralibus consulendi præcipue sunt Patres illi, qui materiam aliquam speciali studio pertractarunt.

Octavus Ethicæ Christianæ fons est Theologorum auctoritas, non tamen eorum, qui ex sola ratione, sed eorum, qui præcipue ex divina revelatione, ex Ecclesiæ, Pontificum, Patrumque oraculis doctrinam

nam morum hauserunt. Ex his peti possunt argumenta ad fidem, moresque spectantia, quos Ecclesia ipsa consulit, ubi de fide, moribusque agitur. Auctoritas eorum, si in morali quodam dogmate adferendo simul conspirant aut universi, aut plerique insigniores, valde gravis aut ferme decretoria existit, quia tunc plus, quam probabile exhibent iudicium, sic ferre ecclesiasticam Traditionem juxta regulam Tertulliani *lib. de Præscript. quod apud omnes unum est, non est erratum, sed traditum.* Nec tamen inde laudandi veniunt illi, qui volentes doctrinis suis *moralibus* probabilitatem *extrinsecam*, quantum possunt, conciliare, magna cura Theologias scribunt, & undequaque possunt, fautores colligunt, non tam qualitatem, quam numerum Auctorum attendendo, quasi non meritis pensandi forent ecclesiastici Theologi, sed solum digitis numerandi. Ex quo fit, ut numerosum manipulum jam nacti passim postea in suis thesibus nominant opinionem aut *communem*, aut *communioem*, cum tamen si aucupatorum suffragiorum numerus exigatur ad theologiam computandi rationem, opiniones illæ deferendæ sint. * Et sic fervari in Rota Romana

---

* In Theologia morali pertractantur plura, de quibus, cum sint certis destituta argumentis, probabilem, aut verisimiliorem tantum habemus opinionem, & certitudinem nullam. Nil ergo mirum, si circa talia plures, ex que diversæ dentur Theologorum opiniones. Olim jam in nonnullis Patres Patribus adversati sunt. Nota est celebris inter

na testatur Fagnanus n. 347. hæc scribens. *Rota communem opinionem non sequitur, quando apparet contrariam esse veriorē, & validioribus subnixans rationibus.*

Magni item habendum est doctrinale iudicium SS. Theologiæ facultatum, seu Academiarum, seu Universitatum, ac earum præfertim, quæ per orbem totum sunt in majori æstimatione.

Pro nono Ethicæ christianæ loco serviunt Jus canonicum, & civile, nec non Statuta Principum. Per jus canonicum significantur leges ecclesiasticæ ad divinum cultum, & ad supernaturalem finem ordinatæ. Jus canonicum aliud est scriptum, quod in *corpore* contentum solet proprie jus canonicum nuncupari. Solent quippe Legislatores plerumque suas Leges per scripturam promulgare. Corpus ergo Juris canonici est collectio Canonum illorum, seu regularum, quibus Christiani diriguntur vel ad divinum cultum exercendum, vel ad supernaturalem ipsorum finem assequendum. Porro ipsummet hoc Jus eum coalescat ex diversis SS. Scripturæ textibus, ex variis SS. Patrum sententiis, Conciliorum canonibus, ac SS. Pontificum Decretis, hinc totum suum robur mutuatur ex locis, quibus confi-

inter S. Augustinum, & S. Hieronymum controversia circa quæstionem, utrum post Christi mortem Lex vetus non tantum fuerit *morta*, sed simul evaserit *mortifera*. Si tantæ contentiones exarserint

inter SS. Patres, quis eas vitio vertat Theologis. Per amiables, & prudentes ejusmodi concertationes magis elucidatur nonnunquam quædam quæstio.

constituitur. Quare qui illo uti voluerit ad casuum moralium decisionem, attendat, quid excipiat ex eo, num textum Scripturæ, aut Patrum auctoritatem &c. &c.*

Jus non scriptum, seu consuetudo est jus quoddam moribus, seu ex longo, & communi, aut fere communi usu institutum, quod pro lege suscipitur. Magna est vis consuetudinis, si laudabilis sit, & rationabili causa introducta, longo usu, Pastorum Ecclesiæ consensu, vel saltem his scientibus invaluit,

ut

* Qui uti voluerit sacris Canonibus ad resolvendos conscientie casus, profecto opus est, ut prius plane dignoscatur, quinam sint canones fidei, quinam morum, quinam disciplinæ, tandem quænam regulæ canonico-civiles. Canones fidei invariables sunt, cum invariabilis sit fides, quam explicant. Canones quoque morum sunt invariables, quia tam præcepta Decalogi, quam præcepta evangelica, quæ per illos explicantur, sunt invariables. Præcepta enim Decalogi præcipiunt id, quod est intrinsece bonum, & prohibent, quod est ab intrinseco malum: Legi vero evangelicæ non debet alia lex divina succedere. Canones disciplinæ variabiles sunt, eo ferme pacto, quo variabilis est secularis Politia pro diversitate loci, temporis, vel personarum. Regulæ autem canonico-civiles non plus habent firmitatis, quam leges civiles,

utpote quæ non alio fine constituantur, nisi ut ius civile in suo robore permaneat. Hæc omnia magis patebunt exemplo. Si Doctor cum pertinacia assereret, usuram non esse peccatum, foret hæreticus: non vero scilicet esset mercator, qui amore pecuniæ usuras exerceret: Doctor enim peccaret contra canonem fidei, quo definitur, usuram esse peccatum: mercator vero peccaret contra canonem morum, quo usura interdicitur. Porro contra disciplinam peccaret ignarus Parochus, qui publica usurarium ecclesiastica sepultura non privaret, nisi id faceret ex malitia, nam Parochus nec fidei, nec morum canonem, sed canonem disciplinæ violat. Unde Doctor absolvi non posset, nisi hæresin retractaret: mercator, nisi damnum temporale repararet: Parochus, nisi consulto prius Episcopo novisset, quomodo se in hoc casu gerere deberet.

ut etiam a Canonum observantia excuset, cum ipsis derogat. Maxima vis consuetudinis cernitur in ritibus, hoc est, in ratione precum publicarum, in administratione Sacramentorum, observatione feriarum, jejuniorum &c. &c. Tutissimum quoque est, ut suam unaquæque Ecclesia morem sequatur, nisi quid habeat, quod doctrinæ universalis Ecclesiæ repugnet. Constans perseverantia, ac studium Ecclesiæ gallicanæ antiquas suas laudabiles consuetudines servandi est illud, quod vocatur libertas Ecclesiæ gallicanæ.

Jus civile est collectio earum legum, quibus diriguntur homines in Reipublicæ bonum. Et tot sunt genera juris civilis, quot sunt Rerumpublicarum conditiones. Pro resolvendis conscientiæ dubiis quam maxime conducunt leges civiles, & Statuta Principum: cum enim hujusmodi leges sint justæ, atque æquæ, videntur haud sine Dei nutu per Principes hominibus latæ, ut hi noscent, quæ justa essent, aut legitima, quæ vero iniqua. Item ejusmodi leges, præsertim in materia de *Justitia*, & *Jure* non exiguum lumen, ac pondus afferunt ad decidendas quæstiones occurrentes circa rerum dominia variis modis acquirenda, contractus multiplices, & varia hominum officia. Unde illud Juris canonici principium: *Sicut leges non dedignantur SS. Canones imitari, ita sacrorum Statuta Canonum Principum constitutionibus adjuvantur.*

In resolutione casuum moralium consulendi pariter sunt Canonum, & Legum periti, præsertim illi, quorum major est auctoritas. Deci-

Decimus Moralis christianæ fons est naturalis ratio juxta illud *I. 46. v. 8. Redite prævaricatores ad sor*, id est, naturalis ratio revocet peccatores ad conscientiam. Ratio enim naturalis homini a Deo data est ad veritatis agnitionem comparandam, cum sit divini ipsius luminis communicatio; quare valde utilis est in Christianæ moralis studio. Suppeditat ratio communia morum principia, cujusmodi ea sunt: *Bonum est faciendum: malum fugiendum. Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.* Ex his variæ deducuntur conclusiones, quibus diversa declarantur officia, quæ exercere tenemur erga Deum, erga proximum, erga nosmetipsos. Id tamen notetur oportet, quod ratio naturalis versari debeat in theologice non ut domina, sed ut famula, atque auctoritati inservire tanquam pedissequa, ex principiis revelatis conclusiones eliciendo, ac regulas exponendo, ad quarum normam ordinare, seu conformare debemus actiones nostras, ut bonæ sint, ac vitia ab iis arceantur.

§. II.

DE LOCORUM, SEU FONTIUM THEOLOGICORUM USU.

Prædicti Christianæ moralis fontes cum non sint æqualis ponderis, & auctoritatis, in iis adhibendis prudens cautio requiritur. Nimirum ubi quæstio moralis resolvi potest per expressam revelationem, standum est revelationi, quidquid in contrarium ratio huma-